

M a r i a n B U D Z Y Ń S K I

**Jubileusz 70-lecia urodzin oraz działalności naukowej i dydaktycznej
Profesora Janusza Trautmana**

70 Years Jubilee of Birth and of Research and Didactic Work of Professor Janusz Trautman

Prof. zw. dr hab. Janusz Trautman urodził się 1 września 1925 r. w Lublinie. Wszystkie etapy kształcenia odbył w Lublinie, gdzie ukończył szkołę podstawową, gimnazjum, a następnie liceum ogólnokształcące. Studiował w latach 1946-1950 na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, uzyskując w styczniu 1951 r. dyplom magistra inżyniera po wykonaniu dyplomowej pracy z zakresu żywienia bydła pod kierunkiem wybitnego polskiego uczonego prof. dr. hab. Henryka Malarskiego. Bezpośrednio po studiach rozpoczął pracę jako asystent w Katedrze Ogólnej Hodowli Zwierząt macierzystej Uczelni, a następnie odbył staż asystencki w analogicznej katedrze Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie (1951-1952). Od 1 grudnia 1952 r. do chwili obecnej pracuje w Zakładzie Hodowli Bydła, początkowo w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt, której twórcą i pierwszym kierownikiem był zasłużony dla polskiej hodowli zwierząt prof. dr Zdzisław Zabielski.

W r. 1960 uzyskał stopień naukowy doktora nauk rolniczych na Wydziale Rolniczym Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, habilitował się w r. 1972 na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, natomiast tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w r. 1982. Od r. 1993 pracuje na stanowisku profesora zwyczajnego.

Ogólny dorobek piśmienniczy prof. J. Trautmana obejmuje 119 pozycji, w tym 71 oryginalnych prac naukowo-badawczych, 43 artykuły i komunikaty naukowe, dwie prace nie opublikowane przyjęte przez Instytut Zootechniki w Krakowie oraz trzy podręczniki i skrypty dla studentów.

Główną tematykę badawczą w ciągu 44-letniej działalności prof. J. Trautmana stanowiły problemy związane z hodowlą i użytkowaniem mlecznym i mięsnym różnych ras bydła. Wśród głównych obszarów badań naukowych można wyróżnić kilka kierunków. W pierwszym okresie na działalność badawczą Profesora niewątpliwie wpływ wywarły poglądy i inspiracje twórcze wybitnego polskiego uczonego prof. dr. Zdzisława Zabielskiego. Stąd też prof. J. Trautman stał się kontynuatorem dociekań naukowych nad rodzimym bydlęm polskim czerwonym, którego cechy użytkowe były korzystnie modyfikowane na drodze uszlachetniania przy udziale różnego stopnia dolewu krwi bydła duńskiego czerw-

wonego. Ponadto prowadził kompleksowe badania nad bydłem czarno-białym krajowym i efektami jego krzyżowania z bydłem holsztyńsko-fryzyjskim w produkcji mleka oraz opasie.

Przedmiotem szeregu prac bardzo ważnych dla praktyki były opracowania dotyczące metod selekcji i doboru w hodowli bydła. Badania te między innymi uzasadniały przydatność kontynuacji linii hodowlanych bydła polskiego czerwonego i czarno-białego na Lubelszczyźnie, dotyczyły spokrewnienia zwierząt zarodowych, opracowano plany rotacji rozplodników na stacjach sztucznego unasieniania oraz plany kojarzeń bydła. Ważne dla gospodarki narodowej były także liczne badania na temat opasu cieląt i młodego bydła rzeźnego, których wyniki znalazły zastosowanie praktyczne.

Poważną część dorobku naukowego Profesora stanowią wyniki doświadczeń związanych z wprowadzeniem nowych technologii produkcji i chowu bydła w gospodarstwach specjalistycznych i fermach towarowych (problemy zasiedlania i funkcjonowania ferm, specjalizacja gospodarstw rodzinnych i inne)

Szczegółne osiągnięcia uzyskał prof. J. Trautman w pracach dotyczących hodowli bydła rasy simentalskiej. Wieloletnie badania obejmujące całą populację krajowej hodowli tej rasy bydła pozwoliły prof. J. Trautmanowi na szczegółowe zapoznanie się z wszystkimi problemami tej hodowli w niezwykle wysokim stopniu. Ciągłe aktualizowana oraz poszerzana również za granicą wiedza z tego zakresu stawia Profesora w pierwszym rzędzie specjalistów w kraju. Badania nad bydłem simentaliskim w Polsce oraz w krajach, z których importowany był materiał zarodowy tej rasy (Szwajcaria, Austria, Rumunia, Niemcy), prowadzone są przez prof. J. Trautmana od r. 1955 do chwili obecnej. Prowadzone są one na szeroką skalę i wszechstronnie, a opracowanie rozprawy doktorskiej w r. 1960 było poprzedzone wyjazdem do Szwajcarii - ojczyzny bydła rasy simentaliskiej - w celu dokładnego poznania zarówno zwierząt hodowlanych, jaki i środowiska naturalnego. Szczególnie w latach 1986-1990 rozwinął kompleksowe badania nad simentalerami, kiedy kierował problemem RR II 23 (1.5): "Wartość hodowlana i struktura genetyczna bydła simentaliskiego w Polsce" oraz pracował nad tematem grantu R-03-082-90-2: "Wpływ hodowli zarodowej na masowy chów bydła simentaliskiego w kraju". Podsumowaniem badań jest opracowane przez Profesora wydanie książkowe pt. *Charakterystyka pogłowia bydła rasy simentaliskiej w Polsce*. Jest to jedyne i fundamentalne w Polsce źródłowe opracowanie ostatnich lat - podstawowa literatura dla studentów, a w szczególności dla hodowców i praktyków.

Obecnie prof. J. Trautman realizuje w ramach grantu bardzo interesujący temat pt. "Ekonomiczno-społeczne i techniczne aspekty wzrostu koncentracji bydłowej w gospodarstwach rodzinnych środkowo-wschodniej części Polski". Na podkreślenie zasługuje oryginalność tematu i jego znaczenie w planowaniu rozwoju chowu i hodowli bydła w gospodarstwach rodzinnych na Lubelszczyźnie oraz w sąsiednich regionach.

Wyróżniającymi się osiągnięciami w zakresie dydaktyki i kształcenia kadr jest znaczny udział prof. J. Trautmana przy tworzeniu liczącego się w kraju autorytetu naukowo-badawczego Zakładu Hodowli Bydła Akademii Rolniczej w Lublinie. Profesor jest promotorem jednego zakończonego przewodu doktorskiego oraz konsultował dwa zakończone przewody habilitacyjne. Pod jego kierunkiem wykonane zostały 102 dyplomowe prace magisterskie. Jest autorem 4 recenzji dorobku naukowego i rozpraw habilitacyjnych, 1 na stopień profesora, 11 recenzji prac doktorskich, 109 recenzji wydawniczych prac naukowych i 172 recenzji prac magisterskich.

Prof. J. Trautman jest cenionym dydaktykiem. Prowadzi zajęcia ze studentami Wydziału Zootechnicznego, Rolniczego i Weterynaryjnego. Prowadząc wykłady na Wydziale Rolniczym kieruje całokształtem zajęć dydaktycznych z hodowli zwierząt (genetyka, metody hodowlane, hodowla bydła, owiec, świń, koni i drobiu) z zastosowaniem szczegółowych programów własnych. Zorganizował też dwa krajowe zjazdy programowe z zakresu nauczania przedmiotu "chów zwierząt z zoohigieną", realizowanego na wydziałach rolniczych w kraju. Opracował szereg pomocy dydaktycznych w formie filmów i przeźroczy, które wykonał w czasie pobytu w Holandii, Niemczech, Austrii i Francji. Jest także współautorem dwóch skryptów z dziedziny hodowli bydła oraz przetłumaczył niemiecki podręcznik pt. *Tierproduktion (Produkcja zwierzęca)*, zawierający nowe technologie hodowli i produkcji zwierzęcej.

Wielce znaczące są również osiągnięcia organizacyjne prof. J. Trautmana w zakresie naukowo-badawczym, naukowo-dydaktycznym oraz wdrażania osiągnięć naukowych do praktyki. Swoją wiedzę w zakresie naukowo-badawczym i dydaktycznym poszerzył bardzo gruntownie w czasie licznych wyjazdów i kontaktów zagranicznych. Brał aktywny udział w kongresach naukowych (Węgry, Austria, Niemcy), a także odbył staże zagraniczne w Szwajcarii, Holandii, Austrii, Szwecji, Niemczech, Francji.

Wniósł wiele inicjatywy twórczej w działalność Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego, w którym był w latach 1975-1981 przewodniczącym Lubelskiego Koła PTZ, a następnie członkiem Zarządu Głównego (1982-1985) w Warszawie. Jest także członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Za wyróżniającą się działalność badawczą i dydaktyczną był wielokrotnie wyróżniany nagrodami Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1976, 1979, 1985), wieloma nagrodami Rektora AR, licznymi odznaczeniami, m. in. Kawalerskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski w r. 1983, Złotym Krzyżem Zasługi w r. 1973, Medalem Edukacji Narodowej w r. 1982. Z doświadczeń badawczych prof. J. Trautmana korzysta wielu hodowców, a wyniki badań znalazły liczne zastosowanie w produkcji, stąd też w dowód uznania tej działalności został wyróżniony medalami: "Za zasługi dla województwa krośnieńskiego" (1982) i "Za zasługi dla woj. chełmskiego" (1988).

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRAC NAUKOWO-BADAWCZYCH

1. Rozsiedlanie, budowa i użytkowość bydła simentalskiego w Rzeszowskim w powiązaniu z zagadnieniem importu. Roczn. Nauk Roln., ser. D, t. 95, 1961.
2. Linie męskie i plan rotacji bydła nizinnego czarno-białego na terenie woj. lubelskiego w latach 1961-1970 (wspólna z W. Zalewskim). Wyd. PWRN, 1-72, Lublin 1961.
3. Stosunki pokrewieństwa oraz plan rotacji linii męskich bydła rasy nizinnej czarno-białej na terenie woj. lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim). Roczn. Nauk Roln., ser. B, t. 82, z. 3, 507-528, 1963.
4. Monografia polskiego bydła czerwonego na terenie woj. lubelskiego ze szczególnym uwzględnieniem ośrodka hodowlanego (wspólna z W. Zalewskim). Roczn. Nauk Roln., ser. D, t. 107, 5-115, 1963.
5. Monografia polskiego bydła czerwonego na terenie woj. rzeszowskiego (wspólna z W. Zalewskim). Roczn. Nauk Roln., ser. D, t. 107, 117-190, 1963.
6. Wstępne obserwacje nad aklimatyzacją importowanego bydła duńskiego czerwonego w PGR Mazanów (wspólna z B. Jachim). Przegl. Hod., 11, 42-45, 1964.
7. Ustalenie grup krewniaczych buhajków rasy nizinnej czarno-białej w woj. lubelskim na podstawie współczynnika Wrigh'ta (wspólna z W. Zalewskim). Folia Soc. Sci. Lublin, sec. Biol. vol. III-IV, 31-34, 1964-1965.
8. Analiza możliwości kojarzeń bydła ncb w woj. lubelskim (wspólna z W. Zalewskim). Przegl. Hod., 5, 8-10, 1965.

9. Wojewódzki plan kojarzeń bydła rasy polskiej czerwonej i nizinnej czarno-białej w gospodarstwach państwowych i indywidualnych na terenie Lubelszczyzny (wspólna z W. Zalewski, M. Turski i C. Sójka). Wyd. PWRN 1-70, Lublin 1965.
10. Die Simentaler Rasse in Volksrepublik Polen und Wege zu ihrer zuchterischen Verbesserung. (Rasa simentaliska w Polsce i drogi do jej hodowlanej poprawy). DAL, Berichte nr 81, 91-99, Berlin 1966.
11. Opas cieląt rasy ncb do 120 kg przy wyłącznym użyciu mleka oraz przy dodatku pasz treściwych i siana. Nowe Roln., 6, 19-22, 1967.
12. Porównanie przydatności buhajków rasy polskiej czerwonej i nizinnej czarno-białej do opasu na białe mięso. Nowe Roln., 20, 36-37, 1967.
13. Kształtowanie się wydajności mlecznej bydła ncb i pc importowanego na teren woj. lubelskiego w porównaniu z użytkowością krów miejscowych (ncb i pc) (wspólna z H. Bereza). Sesja nauk.-tech. nt. "Zagadnienia zwiększenia produktywności bydła". Wyd. RRZD Końskowola, Lublin 1969.
14. Badania nad współzależnością wydajności pierwiastek w laktacji częściowej w stosunku do 305-dniowej (wspólna z W. Zalewskim i H. Stefańczyk). Roczn. Nauk Roln., ser. B, 93-13-2, 103-108, 1971.
15. Aklimatyzacja bydła simentalskiego w Polsce. Roczn. Nauk Roln., ser. D, t. 147, 1972.
16. Ocena przydatności opasowej i rzeźnej buhajków pochodzących z krzyżówek bydła pc i ncb z charolaise w porównaniu z bydłem ncb (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem i K. Kamienieckim). Biul. Inf. Inst. Zoot, 1 (68), 57-68, 1972.
17. Kształtowanie się wydajności mlecznej krów pierwiastek w zależności od miesiąca wycielenia (wspólna z W. Zalewskim i R. Stenzlem). Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 139, 97-101, 1973.
18. Ocena przydatności opasowej i rzeźnej potomstwa buhajów z PZUZ w woj. lubelskim (wspólna z W. Zalewskim, H. Stefańczyk i R. Stenzlem). Wyd. PTZ pt. "Genetyka, hodowla, żywienie i utrzymanie zwierząt gospodarskich", 137-142, Warszawa 1973.
19. Próba oceny wartości hodowlanej buhajów rasy nizinnej czarno-białej w woj. lubelskim (wspólna z W. Zalewskim i R. Stenzlem). Lub. Tow. Nauk., vol. XV, Biol. 1, 1973.
20. Charakterystyka pokroju i wydajności mlecznej bydła rasy ncb na terenie woj. lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem i K. Kamienieckim). Lub. Tow. Nauk., vol. XVIII, Biol. 2, 97-101, 1976.
21. Ocena wartości hodowlanej buhajów na podstawie zdolności wydajowej córek (wspólna z W. Zalewskim i S. Straub). Lub. Tow. Nauk., Vol. XVIII, Biol. 2, 113-117, 1976.
22. Ocena przydatności opasowej i rzeźnej potomstwa rasy nizinnej czarno-białej z PZUZ woj. lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem i K. Kamienieckim). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio E, vol. XXXI, 24, 321-336, 1976.
23. Wpływ zróżnicowanego żywienia na wyniki opasu młodego bydła (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem, K. Kamienieckim i Z. Litwińczukiem). Lub. Tow. Nauk., vol. XIX, Biol. 1, 3-7, 1977.
24. A legelon es istalloban tartas befolysa az iparszerii tejtermelo telepek szamara kijelolt uszok novekedesere es fejlordesere. (Wpływ wychowu metodą alkerzową i pastwiskową na wzrost i rozwój jałówek przeznaczonych dla przemysłowych ferm produkcji mleka) (wspólna z Z. Litwińczukiem i W. Zalewskim). Publ. w A. Debreceni Agrarfudományi Egyetem "Teszédik Samuel Tiszantuli Mezöges Tudományos Napok", Debrecen (Węgry) 1978.
25. Charakterystyka przypadków zaburzeń rozwojowych cieląt w rejonie działania Stacji Hodowli i Unasienniania Zwierząt Krasne k. Rzeszowa (wspólna z Z. Kunysz). Med. Wet., 11, 661-664, 1978.
26. Gospodarski opas buhajków z zastosowaniem Polfamixu - R (wspólna z C. Edel). Biul. Inf. Przem. Pasz., 1, 24, 1979.
27. Charakterystyka anatomiczna wymienia oraz zdolność wydajowa krów rasy nizinnej czarno-białej w oborze wielokostadnej (wspólna z K. Kamienieckim i H. Iwańczuk). Lub. Tow. Nauk., vol. XXII, 1, 3-8, 1980.
28. Charakterystyka pokroju użytkowości mlecznej oraz zdolności wydajowej krów zakwalifikowanych na matki buhajów z okręgu lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim, Z. Litwińczukiem i J. Gnypem). Lub. Tow. Nauk., vol. XXII, z. 2, Biol., 117-122, 1980.
29. Wpływ matki i pochodzenia ojca na długość ciąży i masę ciała urodzonych cieląt (wspólna z W. Zalewskim i J. Dawidek). Lub. Tow. Nauk., vol. XXII, z. 2, Biol., 101-107, 1980.
30. Zmiany w gospodarstwach indywidualnych przechodzących na specjalizację w chowie bydła (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem i B. Szwarz). Mat. ze Zjazdu Nauk. w Bydgoszczy 7-8 XI 1980.
31. Analiza ekonomiczno-rolnicza specjalistycznych gospodarstw produkcji mleka, leżących w okolicy Lublina (wspólna z W. Zalewskim, K. Kamienieckim i K. Pieniak). Mat. ze Zjazdu Nauk. w Bydgoszczy 7-8 XI 1980.

32. Prognozowanie zmian w typowych dla Lubelszczyzny gospodarstwach indywidualnych, specjalizujących się w kierunku mleczno-hodowlanym (wspólna z K. Kamienieckim i R. Stenzlem). *Mat. ze Zjazdu Nauk. w Bydgoszczy* 7-8 XI 1980.
33. Analiza strat w odchowie cieląt do wieku 6 miesięcy w państwowych gospodarstwach rolnych okręgu lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim, A. Klimiuk i U. Kiciak). *Med. Wet.*, 1, 23-26, 1981.
34. Wpływ miesiąca wycielenia na wydajność i skład mleka oraz wytrwałość laktacji krów pierwiastek w okręgu lubelskim (wspólna z Z. Litwińczukiem i K. Kamienieckim). *Lub. Tow. Nauk.*, vol. XXIV, *Biol.* 1, 43-49, 1982.
35. Wpływ sezonu wycieleń pierwiastek na wydajność mleczną w I laktacji (wspólna z W. Zalewskim i J. Pęksykiem). *Med. Wet.*, 4, 179-181, 1982.
36. Wpływ wieku krycia jałowic na ich wydajność w pierwszej laktacji (wspólna z W. Zalewskim i T. Czarneckim). *Med. Wet.*, 8-9, 423, 1982.
37. Zootechniczno-ekonomiczna analiza fermi opasu bydła wybudowanej według dokumentacji WRL-4500 (wspólna z K. Kamienieckim i R. Wąsacz). *Lub. Tow. Nauk.*, vol. XXV, *Biol.* 1-2, 33-38, 1983.
38. Próba oceny pracy hodowlanej nad doskonaleniem bydła simentalskiego w Polsce (wspólna z J. Tarkowskim i W. Gerhardtlem). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. I, 3, 21-30, 1983.
39. Współzależność pomiędzy wielkością wymion i strzyków u krów po pierwszym ocieleniu a ich budową w następnych laktacjach (wspólna z Z. Litwińczukiem i W. Zalewskim). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. I, 2, 7-19, 1983.
40. Wstępne wyniki badań nad doskonaleniem bydła czarno-białego w kierunku mlecznym przy użyciu holsztyńno-fryzów (wspólna z W. Zalewskim i K. Kamienieckim). *Zesz. Probl. Post. Nauk Roln.*, 267, 35-40, 1984.
41. Obserwacje nad zasiedlaniem fermi Bispol WB 4132-72 dla 600 krów mlecznych w PGR Pokrówka w woj. chełmskim (wspólna z K. Kamienieckim i Z. Litwińczukiem). *Zesz. Probl. Post. Nauk Roln.*, 267, 259-265, 1984.
42. Zootechniczno-rolnicza analiza 20 gospodarstw specjalistycznych opasu bydła z terenu woj. lubelskiego (wspólna z W. Zalewskim i D. Ferdel). *Nowe Roln.*, 2, 28, 1984.
43. Wpływ systemu opasu buhajków na wartość mięsa (wspólna z M. Zinem). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. II, 4, 25-30, 1984.
44. Porównanie efektów chowu i produktywności bydła w wybranych gospodarstwach specjalistycznych i wielokierunkowych (wspólna z W. Olszewskim). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. II, 6, 39-51, 1984.
45. Rolniczo-zootechniczna analiza specjalistyczna gospodarstw produkcji mleka w gminie Ludwin i Łęczna w woj. lubelskim (wspólna z W. Zalewskim, L. Błachnio i J. Luszawa). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. III, 5, 35-45, 1985.
46. Analiza zootechniczno-rolnicza specjalistycznych gospodarstw chowu bydła w woj. lubelskim i zamojskim ze szczególnym uwzględnieniem warunków ich rozwoju i efektów produkcyjnych. Cz. I. Pt. Możliwości zwiększenia produkcji roślinnej i zwierzęcej w indywidualnych gospodarstwach chłopskich centralnych i wschodnich rejonów Polski (wspólna z W. Zalewskim i B. Szware). *Problem resortowy MNSWiT, R-II*, t. 3, 71-84, Wyd. AR-SGGW Warszawa 1985. Cz. II. pt. Produkcja zwierzęca i mechanizacja rolnictwa. T. 6, 81-97, Wyd. AR-SGGW Warszawa 1987.
47. Charakterystyka bydła ncb na Lubelszczyźnie. Cz. I. Wzrost i rozwój młodzieży (wspólna z Z. Litwińczukiem, W. Zalewskim i J. Gnypem). *Zesz. Probl. Post. Nauk Roln.*, 300, 305-310, 1985.
48. Charakterystyka bydła ncb na Lubelszczyźnie. Cz. II. Pokrój, użytkowość mleczna i zdolność wydajowa (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem i K. Kamienieckim). *Zesz. Probl. Post. Nauk Roln.*, 300, 67-73, 1985.
49. Porównanie składu chemicznego mleka pierwiastek cb i mieszańców hf x cb utrzymywanych w oborze wielkostadnej (wspólna z W. Zalewskim, J. Gnypem i K. Kamienieckim). *Acta Acad. Agric. ac Techn. Olsten.*, *Prace Zespołu Hodowli i Produkcji Bydła*, t. 1, 146, Olsztyn 1988.
50. Wykorzystanie bydła rasy simentalskiej w gospodarstwach indywidualnych do użytkowania mięsnego (wspólna z J. Tarkowskim i J. Gnypem). *Acta Acad. agric. Techn. Olsten.*, t. 1, 276-279, Olsztyn 1988.
51. Wpływ wieku i sezonu pierwszego ocielenia na wydajność mleczną pierwiastek rasy simentalskiej (wspólna z K. Kamienieckim i J. Tarkowskim). *Acta Acad. Agric. ac Techn. Olsten.*, t. 2, 60-63, Olsztyn 1988.
52. Ocena wykorzystania do unasieniania buhajów simentalskich, zakwalifikowanych do rozplodu w SHiUZ Zimna Woda k. Jasła (wspólna z J. Tarkowskim, K. Domagała i S. Zajdel). *Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE*, vol. VII, 4, 31-43, 1989.
53. Średni wiek życia i wydajność krów simentalskich oraz przyczyny ich brakowania (wspólna z J. Tarkowskim i M. Szwest). *Med. Wet.*, 8, 298-301, 1990.

54. Charakterystyka pogłowia bydła rasy simentalskiej w Polsce (wspólna z J. Tarkowskim K. Kamienieckim i J. Gnypem). PAN-WNRiL, PWN, 1990.
55. Kształtowanie się wydajności mlecznej w pięciu laktacjach krów simentalskich (wspólna z J. Tarkowskim i J. Gnypem). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. VIII, 8, 57-62, 1990.
56. Zmiany składu chemicznego mleka w przebiegu laktacji u krów cb i mieszańców hf x cb w okresie letniego i zimowego (wspólna z J. Gnypem i W. Zalewskim). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. VIII, 5, 31-38, 1990.
57. Wpływ poziomu produkcyjnego stada na pokrój, płodność i użytkowość mleczną krów pochodzących po buhajach hf i cb (wspólna z J. Gnypem i W. Zalewskim). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. VIII, 6, 39-48, 1990.
58. Charakterystyka ocieleń krów rasy simentalskiej i czerwono-białej na terenie woj. krośnieńskiego (wspólna z J. Tarkowskim i A. Całką). Med. Wet., 2, 76-78, 1991.
59. Ocena wartości hodowlanej buhajów rasy simentalskiej używanych do reprodukcji w stadach bydła zarodowego (wspólna z J. Tarkowskim). Roczn. Nauk Roln., ser. B, t. 107, z. 3, 199-206, 1991.
60. Genetyczne parametry niektórych cech mleczności krów simentalskich użytkowanych w hodowli zarodowej. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. IX, 3, 21-24, 1991.
61. Ocena postępu hodowlanego cech mleczności krów simentalskich użytkowanych w hodowli zarodowej (wspólna z J. Tarkowskim). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. IX, 1991.
62. Stopień pokrewieństwa między buhajami użytkowymi w krajowej hodowli bydła simentalskiego (wspólna z J. Tarkowskim i J. Mroczkiem). Zesz. Nauk. Przgl. Hod. "Chów i hodowla bydła", PTZ, 41-44, 1991.
63. Charakterystyka materiału rzeźnego rasy simentalskiej, czerwono-białej i czarno-białej w warunkach chowu masowego (wspólna z M. Dominik i K. Kamienieckim). Zesz. Nauk. Przgl. Hod. "Chów i hodowla bydła", PTZ, 226-231, 1991.
64. Analiza kojarzeń bydła simentalskiego (wspólna z J. Tarkowskim i G. Słęczką). Publ. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Wyd. Spółdzielczo-Ekonomiczny w Rzeszowie. Mat. z Sesji nt. "Baza surowcowa produkcji żywności w makroregionie południowo-wschodniej Polski", Rzeszów 1991.
65. Zależność między pokrojem a wydajnością mleczną krów rasy simentalskiej (wspólna z J. Tarkowskim i S. Kostro). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. XI, 12, 1993.
66. Ocena wydajności i przebiegu laktacji u krów simentalskich i czerwono-białych (wspólna z J. Tarkowskim i A. Głowacką). Sympozjum naukowe. Jubileusz 40-lecia Wyd. Zootechnicznego w Lublinie, 99-104, 1993.
67. Korelacja między niektórymi cechami mleczności krów rasy simentalskiej i czerwono-białej (wspólna z J. Tarkowskim). Zesz. Nauk. Przgl. Hod., 14, PTZ, 87-92, 1994.
68. Badania nad pokrojem krów rasy simentalskiej w Polsce. Lub. Tow. Nauk., 1994.
69. Analiza porównawcza wybranych gospodarstw mleczno-towarowych (wspólna z M. Lorencowiczem, K. Kamienieckim, J. Gnypem, W. Zalewskim i E. Jasińską). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. XIII, 1995 (oddana do druku).
70. Ocena relacji między zawartością białka i tłuszczu w mleku krów rasy simentalskiej i czarno-białej (wspólna z J. Tarkowskim). Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio EE, vol. XIII, 1995 (oddana do druku).

PODRĘCZNIKI I SKRYPTY

1. Przetłumaczenie z języka niemieckiego podręcznika H. Wackera i E. Granza pt. *Tierproduktion*, wyd. VIII, opublikowanego jako *Produkcja zwierzęca* przez PWRiL, Warszawa 1977.
2. Materiały wprowadzające do ćwiczeń z hodowli bydła (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem, K. Kamienieckim i Z. Litwińczukiem). Skrypt wyd. I (1972), II (1974) i III (1978).
3. Skrypt: Przewodnik do ćwiczeń z hodowli i technologii produkcji bydła (wspólna z W. Zalewskim, R. Stenzlem, K. Kamienieckim i Z. Litwińczukiem). Wyd. AR, Lublin 1988.